

SUW RESURLARINAN PAYDALANIWDIŇ EKONOMIKALIQ NATIJELILIGI

Student.

S.Muratbaeva

Ilmiy basshi

B.Mambetnazarov

KIRISH

Suw bul insan ómiriniń ajiralmas bir bólegi. Insan suwsiz tirishilik ete almaydi. Hár bir kunimiz, saatlarimiz suwsiz ótpeydi. Hár kungi aziqliq rejimlerimiz, gigiena talaplari, eń keregi densawligimiz ushin judá áhmiyetli nárese bul suw bolip tabiladi. Bizge belgili planetamizdiń 70% i suw menen qaplangan. Biraq baxtqa qarsi bul suwdiń ulken bólimi putkilley muzlap qalğan yamasa tutiniw ushin jaramsiz dep tabilğan. Jerdegi dusshi suwdiń derlik 2/3 bólimin Antarktida muzliqlari quraydi. Jerdegi kóller hám dáryalarda shama menen 85 miń km³ suw agip ótedi. Ayirim magliwmatlarǵa kóre 2025-jilǵa kelip 52 mámleket xalqi dusshi suw jetispewshiligi mashqalasina dus keledi Yunesko bas direktori Audr Azuli 2030-jilǵa kelip dunyada global suw jetispewshiligi 40% ti quraytinin atap ótken [1]. Suw resursları tamtarlıǵı sezilip atırǵan házirgi sharayatta suwdi tejep jumsaw, suw dáreklerinen paydalanıw natijeliligini asırıw, suwdan unemsiz paydalanıwdıń aldın alıw talap etilip atır. Ámeldegi suwǵarıw usıllarınıń jetiliske emesliginen suwǵarıwǵa berilip atırǵan suwdan paydalanıw dárejesi tómenligishe qalıp atır, suwǵarıw normalarınıń kóterilip ketiwi, jerlerdiń shorlanıw hám batpaqlanıw procesi júz bolıp atır [4].

Ta'jriybenin' aktuallig'i ha'm o'ndiristegi a'hmiyeti. Bul mashqalani sheshiw jollarin taba alamizba? Adamlar, haywanlar, ósimlikler dunyasi, hátteki mayda jánlikler bárshe bárshesi suwsiz tirishilik etedi dep kóz aldimizǵa keltire almaysiz. Tiykarinan awil xojaligi tarawında suw ne ushin kerek? Bul awil xojaligi tarawi barliq insanlar ushin jasaw kepilligi desek asira aytqan bolmaymiz. Barligimizdiń aziq-awqat, kiyim-kenshek deregimiz tikkeley awil xojaligi tarawi esaplanadi. Biz tutinip atırǵan barliq ónimler awil xojaliginan alinadi. Al bul ónimlerdiń tup tiykari suwǵa barip taqaladi.

Suw mashqalası - bul insanıyat tariyxında ekonomikalıq ósiw menen baylanıslı bolǵan awil xojaliginıń rawajlanıwındaǵı zárúrli máselelerden biri bolıp tabiladi. Mámleketimizde ekonomikalıq reformalardı tereńlesiw xaliqti awil xojaligi azıq-túlik ónimlerine bolǵan talabın tolıq támiyinleniwine erisiw ushin suw resurslarınan nátiyjeli hám maksimal dárejede paydalanıwdan ibarat [4].

Izzertlew obiecti ha'm metodikasi: Diyqanshiliqta jetilistiriletuǵın ónimlerdiń barligi suwsiz óspeydi. Sharwashiliq tarawında da suwsizliqqa biraz waqıtqa shidamli haywanlar tabiliwi mumkin, biraq suwsiz jasay alatini bolmasa kerek. Solay eken suwdan qalay tejep paydalansaq boladi? Qanday jol menen keleshek awladlarǵada suwdan tejep paydalanıw jollarin uyretsek hám kelesi 100-1000 jilliqlarǵa shekem biymálel jetetuǵın suw deregin qaldirsaq bolar eken? Bul sorawlar bárshemiz ushin judá áhmiyetli. Oylap kóreyik biz

tutinip atirgan suwdin qurami H₂O dan ibarat. Eger biz usini juda juda kop mugdarda payda ete alsaq ulken jensike eriskenimiz bolar edi Bul ushin teiz suwin alip qarasaq. Onin quraminda tiykarinan har qiyli mineral duzlar, gaz, azot, kislorod, karbonat anhidrid, vodorod ham tagi basqada elementlerdi tabiw mumkin [2]. Bul bolsa tek gana awil xojaligi emes, yaki tek gana Ozbekstan emes balki putkil dunya juzine oz paydasin korsetedi. Bul bolsa juda ulken rawajlandiriv alip keledi.

Ilmiy izzertlew na'tiyjeleri: Izzertlewlar analizi soni korsetdi, suwdan paydalanivda bazar munasabotlarinen paydalaniv, yagniy suw ushin tolem tolew kerekligin, suw ta'nisligi sharayatlarinda bolsa tolew usulina otiv zaruriyatın keltirip shigariwi mumkinligin aniqladi. Tek bazar mexanizmleri arqali suw ushin tolew, hadden tis suwdan kop paydalanigligi ushin bolsa pul jariymalari suwgariv suwi natiyjeliligin asiriv maselelerin sheshiwge mumkinshilik jaratilwi mumkin. Bul joybar en' tiykarg'i mashqalalardin' biri bolg'an suw saripin kemeytiriw ha'm o'zimizge kerekli bolg'an suwdi ko'p mug'darda payda etiw ushin da ayriqsha xizmet etedi. Ha'mde ashshi suw quraminda bar bolg'an elemetlerden aqilg'a say paydalaniv, hazirgi bazar ekonomikasi sha'rayatinda ashshi suwdin' ekonomikalig natiyjeligin asiriwg'a o'z u'lesin qosadi. Tabiyat inam etken o'nimlerden aqilg'a muwapiq paydalansaq, ha'm olardi qayta islew joli menen o'z niyetimizge jete alamiz. Tabiyat qanshaliq bay boliwina qaramastan oni tejep paydalanbasaq olda bir ku'ni o'z shegarasina jetedi. Ondag'i o'zgerislerde ekonomikag'a natiyjeligine, islep shigariwg'a, awil xojalig'ina, en' keregi insanlar jasawina o'z ta'sirin ko'rsetpey qalmaydi.

Juwmaqlaw: Bul ekonomikalig korsetkishler usinis tiykarinda berilmekte. . Sebebi awil xojaliginda ekonomikalig natiyjelilik darejesin aniqlawdin' jetilissen stilistikasi kem izzertlewlar alip barilgan bolip, ekonomikalig natiyjeliligini aniqlawdin' usinis qilinip atirgan ko'rsetkishleri natiyjelerin aniqlaw ushin awil xojaligi sub'ektlari islep shig'ariv texnologiyaliq kartalarina iye boliwi kerek. Ane sondagana usinis etilip atirgan ekonomikalig korsetkishler ameliyatqa kiritilsen awil xojaligi sub'ektlari islep shig'ariv natiyjeliligini barliq egin turleri boyinsha aniq ham shin ma'nide anlatpa etiwge erisilgen bolar edi. Suw resurslarinan aqilga say paydalanivdin' texnologiyaliq tareplerin jetilistiriw maqsetke muwapiq bolip tabiladi.

PAYDALANILGAN ADEBIYATLAR DIZIMI:

1. Artukmetov Z. A. Eginlerdi suwgariv ham suwgariv sistemalarinan paydalaniv (lekciya tekstleri).- ToshDAU baspa -tahr. bolimi, 2022.- 107 b.
2. Artukmetov Z. A. Shodmonov M., Shukrullaev X. ham b. Suwgariv sistemalari ham olardan paydalaniv (Lekciya tekstleri).- T.; ToshDAU baspa.-tahr. bolimi, 2022.- 106 b.
3. Artukmetov Z. A. Ishpulatov T. M. Opredelenie kachestva i prigodnosti voda dlya orosheniya selskoxozyaystvennox kultur.- T.: Tip. TashGU, 2021.-8 s.

4. Shoxo'jaeva Z. S. Suw jetispewshiligi búgingi kúnniń mashqalası bolıp tabıladı. //Tarmaqlarda esap sistemaların jetilistiriw hám xalıq aralıq ulgilerge maslastırıw máseleleri: Respublika ilimiy-ámeliy konferenciya materialları kompleksi.-Tashkent, 2007.- B. 166 -168 .